

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 39-40 (2003)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 39-40 (2003)

Εικόνες από την Κοινοβουλευτική Ιστορία της Πρέβεζας

Γεώργιος Ι. Κούρτης

doi: [10.12681/prch.28979](https://doi.org/10.12681/prch.28979)

Copyright © 2022, Γεώργιος Ι. Κούρτης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κούρτης Γ. Ι. (2022). Εικόνες από την Κοινοβουλευτική Ιστορία της Πρέβεζας. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (39-40), 35-49. <https://doi.org/10.12681/prch.28979>

Εικόνες από την Κοινοβουλευτική Ιστορία της Πρέβεζας*

Γεωργίου Ι. Κούρτη
Αντιπροέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου

Ευχαριστώ θερμά τον Πολιτιστικό Σύλλογο «Πρέβεζα» για την πρόσκληση να μιλήσω στη σημερινή εκδήλωση και για τη χαρά που μου έδωσε να παρευρίσκομαι κοντά σε συμπολίτες της γενέθλιας γης. Ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Πρέβεζα», παρά τη μικρή χρονική διάρκεια της ζωής του, εμφανίζει πλούσια δραστηριότητα, που προβάλλει την Πρέβεζα και με τις παρεμβάσεις του γίνεται ο κυριότερος μοχλός για την πολιτιστική ανάπτυξη της ωραίας πόλης μας.

Σαν θέμα της σημερινής ομιλίας επέλεξα να παρουσιάσω εικόνες και δραστηριότητες από την κοινοβουλευτική ιστορία της Πρέβεζας και τους πολιτικούς του μεσοπολέμου, μιας περιόδου γεμάτης από αγώνες και αγωνία για την οικονομική ανάπτυξη του νομού μας.

Μετά το κίνημα των Νεοτούρκων το 1908 στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, στις 10 με 12 Ιουλίου 1908 διεξήχθησαν εκλογές για την ανάδειξη Βουλευτών. Η περιοχή του Βιλαετίου Ιωαννίνων που περιελάμβανε τους νομούς Ιωαννίνων, Αργυροκάστρου, Βερατίου και Πρέβεζας (επαρχίες Πρέβεζας, Λούρου, Μαργαριτίου) αποτέλεσε μία εκλογική περιφέρεια. Οι υπόδουλοι χριστιανοί και οι Πρεβεζάνοι ανέδειξαν ως Βουλευτές τους στην Οθωμανική Βουλή τους Ηπειρώτες Δημήτριο Κίγκκο και Κωνσταντίνο Σούρλα. Απ' αυτούς ο Δημ. Κίγκκος θα εκλεγεί αργότερα Βουλευτής Ιωαννίνων στις 31 Μαΐου 1915 και το 1920.

* Ομιλία στη Θεοφάνειο Αίθουσα Τέχνης στην Πρέβεζα, σε εκδήλωση του Πολιτιστικού Συλλόγου «Πρέβεζα», στις 10 Μαΐου 2003.

Στην ελεύθερη όμως Ελλάδα στις αρχές του 1909 οι νεότεροι αξιωματικοί δυσφορούσαν για την κατάσταση της χώρας και ζητούσαν την ανόρθωση και την ταχεία προπαρασκευή της Ελλάδας, αφού διέβλεπαν ως επικείμενη τη ρήξη αυτής με την Τουρκία. Η πρώτη σύσκεψη αξιωματικών έγινε στις 18-7-1909 στην οικία του Ιλάρχου Παμίκου Ζυμβρανάκη με την παρουσία 25 αξιωματικών, ανάμεσα στους οποίους ήταν ένας νεαρός αξιωματικός από την Αιτωλία, ο Θεόδ. Χαβίνης (1886-1960), που έμελλε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στα πολιτικά πράγματα της χώρας και της Πρέβεζας ως Βουλευτής Πρέβεζας, Υπουργός και Συναρχηγός του ιστορικού Κόμματος των Φιλελευθέρων. Η συνεργασία αυτή των αξ/κών που ονομάστηκε «Στρατιωτικός Σύνδεσμος» οδήγησε στην έκρηξη στις 15 Αυγούστου 1909 του γνωστού κινήματος στο Γουδί που έφερε το 1910 τον Ελευθέριο Βενιζέλο (1864-1936) στην Ελλάδα, ένα νέο πολιτικό της Κρήτης που οι ικανότητές του είχαν πανελλήνια απήχηση. Ο Ελ. Βενιζέλος ως Πρωθυπουργός έχει το προνόμιο να θεωρείται ο απελευθερωτής της Ηπείρου, αφού με το στρατό της Ηπείρου που συγκρότησε απελευθέρωσε το 1912-13 την Ήπειρο. Η Πρέβεζα και η περιοχή της με το Β. Δ/γμα της 31-3-1915 (ΦΕΚ 120/1-4-1915) θ' αναγνωρισθεί νέος νομός και θα αποτελέσει μία εκλογική περιφέρεια στις εκλογές της 31ης Μαΐου 1915. Είναι οι πρώτες εκλογές που οι Πρεβεζάνοι, ως ελεύθεροι Έλληνες, θ' αναδείξουν τους πρώτους εκπροσώπους τους. Όπως είναι γνωστό, τότε στις εκλογές ψήφιζαν μόνο οι άνδρες.

Οι πρώτες αυτές εκλογές έγιναν μέσα σ' ένα θολό πολιτικό τοπίο για τη χώρα, αφού προηγήθηκε διαφωνία μεταξύ του Βασιλιά Κωνσταντίνου (1868-1923) και του Πρωθυπουργού Ελ. Βενιζέλου. Ο Βασιλιάς ήθελε ουδετερότητα της χώρας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, που ουσιαστικά βοηθούσε τη Γερμανία, διότι η σύζυγός του Βασίλισσα Σοφία (1870-1932) ήταν αδελφή του αυτοκράτορα της Γερμανίας, ενώ ο Ελ. Βενιζέλος εισηγήθηκε την έξοδο της χώρας στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ, δηλαδή των Αγγλογάλλων. Η διαφωνία αυτή οδήγησε τον Πρωθυπουργό Βενιζέλο σε παραίτηση στις 25-2-1915 και στη νέα κυβέρνηση συμμετείχαν αντιβενιζελικοί με πρωθυπουργό τον Δημήτριο Γούναρη (1867-1922) που προκήρυξε εκλογές για τις 31 Μαΐου 1915.

Έτσι οι Πρεβεζάνοι θα κληθούν να ψηφίσουν για πρώτη φορά με σφαιρίδια, μικρές μολύβδινες σφαίρες που χρησιμοποιούνταν στην ψηφοφορία αντί για ψηφοδέλτια. Πώς γινόταν η ψηφοφορία με τα σφαιρίδια;

Αξίζει ενημερωτικά να αναφέρουμε λίγα για τον τρόπο αυτό της ψηφοφορίας: Σε κάθε εκλογικό τμήμα υπήρχαν τόσες κάλπες όσοι και οι υποψήφιοι της εκλογικής περιφέρειας. Η κάθε κάλπη ήταν φτιαγμένη από λευκοσίδηρο και εσωτερικά χωριζόταν σε δύο μέρη, που εξωτερικά αντιστοιχούσαν σε δύο χρώματα, μαύρο και άσπρο. Το δεξιό μέρος της κάλπης στην εμπρόσθια πλευρά της είχε τη λέξη «ΝΑΙ» με κεφαλαία και ήταν άσπρο και το αριστερό μέρος της κάλπης που είχε με κεφαλαία τη λέξη «ΟΧΙ» ήταν μαύρο. Στο επάνω μέρος κάθε κάλπης ήταν τοποθετημένος ένας σωλήνας σε γωνία 25 μοιρών, που είχε μήκος 27 εκατοστά και διάμετρο 12 εκατοστά. Ο ψηφοφόρος έπρεπε να περάσει από όλες τις κάλπες, πίσω από τις οποίες κάθονταν αντιπρόσωπος κάθε υποψηφίου, αφού προηγουμένως έπαιρνε από το δικαστικό αντιπρόσωπο για κάθε κάλπη ένα σφαιρίδιο. Μόλις το έπαιρνε ο ψηφοφόρος, σήκωνε το χέρι του για να δείξει ότι είχε ένα μόνο σφαιρίδιο. Κατόπιν έβαζε το χέρι του μέσα στο σωλήνα και έριχνε το σφαιρίδιο στο χωρίσμα που αντιστοιχούσε στο ΝΑΙ ή στο ΟΧΙ. Για να μη ακούγεται πού έπεφτε το σφαιρίδιο, το εσωτερικό της κάλπης ήταν επενδεδυμένο με μάλλινο ύφασμα. Η ίδια διαδικασία ξαναγινόταν μπροστά σε κάθε κάλπη, ώστε ο εκλογέας πέρναγε από όλες τις κάλπες. Αν κάποιος ψηφοφόρος δεν ήθελε να ψηφίσει σε κάποια κάλπη, τότε καταδικαζόταν από την Εφορευτική Επιτροπή σε πρόστιμο και έπειτα σε φυλάκιση από το αρμόδιο δικαστήριο. Όταν τελείωνε η ψηφοφορία, άνοιγαν τις κάλπες, την κάθε μία χωριστά και κατά τη σειρά που ήταν τοποθετημένες και μετρούσαν πρώτα τα σφαιρίδια που βρέθηκαν στο ΝΑΙ και κατόπιν όσα βρέθηκαν στο ΟΧΙ. Αν το άθροισμα από τα ΝΑΙ και τα ΟΧΙ ξεπερνούσε τον αριθμό των εκλογέων που είχαν ψηφίσει, αφαιρούσαν τα παραπάνω σφαιρίδια από τα ΝΑΙ. Το αποτέλεσμα που έδινε η διαλογή κάθε κάλπης από τα ΝΑΙ και τα ΟΧΙ οδηγούσε στην εκλογή ή μη του συγκεκριμένου υποψηφίου. Εκλέγονταν Βουλευτές οι υποψήφιοι που είχαν πάρει σχετικά μεγαλύτερο αριθμό σφαιριδίων στο ΝΑΙ, ώσπου να συμπληρωθούν οι έδρες που αναλογούσαν στην περιφέρεια. Ήταν ένα εκλογικό σύστημα πλειοψηφικό, με σχετική πλειοψηφία, που έδινε στον εκλογέα τη δυνατότητα να εκφράσει τη γνώμη του για όλους τους υποψήφιους.

Τα αντίπαλα στρατόπεδα στις εκλογές του Μαΐου 1915 ήταν δύο, η κυβερνητική παράταξη του Πρωθυπουργού Δημ. Γούναρη με τους Γεώργιο Θεοτόκη (1843-1916), Δημήτριο Ράλλη (1844-1921) κ.ά. και το νέο κόμμα των Φιλελευθέρων που ιδρύθηκε το 1910 με αρχηγό τον Ελ. Βενιζέλο.

Η εκλογική περιφέρεια Πρέβεζας εξέλεξε τρεις Βουλευτές και στο κυβερνητικό ψηφοδέλτιο συμμετείχαν 1) ο ιατρός Αναστάσιος Κωλέτσος (1871-1952) από τους Παπαδάτες Πρέβεζας κάτοικος Θεσπρωτικού, που αργότερα (1948-1951) θα γίνει Δήμαρχος Φιλιπιάδας, 2) ο σκιτσογράφος Αλής Βέης Ντίνο (1890-1938) και 3) ο αξ/κός Χωρ/κής Σπύρος Σπυρομήλιος (1864-1927), πρώην Βουλευτής Άρτας το 1912. Στο φιλελεύθερο ψηφοδέλτιο ήταν υποψήφιοι 1) ο ιατρός Γεώργιος Γερογιάννης (1864-1938), 2) ο Δήμαρχος Πρέβεζας από το 1914 Βασίλειος Μπάλκος, που παραιτήθηκε για να πολιτευθεί και 3) ο αξ/κός ε.α. Δημήτριος Ιωάν. Δαγκλής, συγγενής του αρχηγού του Επιτελείου Στρατού του 1912 Παναγιώτη Γεωργ. Δαγκλή (1853-1924).

Δυστυχώς, ύστερα από έρευνα που έκανα, δεν σώζονται στο Υπουργείο Εσωτερικών τα αναλυτικά αποτελέσματα των εκλογών αυτών.

Το Κόμμα Φιλελεύθερων θριάμβευσε σε ολόκληρη την Ελλάδα αφού από τις 316 έδρες έλαβε τις 185 και στην Πρέβεζα εκλέχτηκαν Βουλευτές όλοι οι φιλελεύθεροι υποψήφιοι, δηλαδή οι Δημήτριος Δαγκλής, Βασίλειος Μπάλκος και Γεώργιος Γερογιάννης. Είναι εποχή που στην Πρέβεζα δεν έχει έλθει το προσφυγικό στοιχείο, που παραδοσιακά ψήφιζε τους Φιλελεύθερους και τα αποτελέσματα των πρώτων εκλογών έδειξαν ότι η μεγάλη πλειοψηφία των Πρεβεζάνων ακολούθησε το μεγάλο Κρητικό πολιτικό, αυτόν που την απελευθέρωσε.

Λίγα λόγια για τους πρώτους Βουλευτές:

1) Ο Δημήτριος Δαγκλής, Σουλιώτης στην καταγωγή, γεννήθηκε στο Αγρίνιο το 1859 και ήταν τότε 56 ετών, δηλαδή μεγάλος με τα δεδομένα της εποχής. Σταδιοδρόμησε στο στρατό ως αξ/κός της οικονομικής επιμελητείας μέχρι το 1914 που αποστρατεύτηκε. Θα επανεκλεγεί Βουλευτής Πρέβεζας το 1920 και το 1923. Ο Δ. Δαγκλής ως Βουλευτής εργάστηκε για την εξυπηρέτηση των προσωπικών αιτημάτων των εκλογέων του και διακρινόταν για την απλότητα του χαρακτήρα του.

2) Ο Βασ. Μπάλκος, γέννημα της Πρέβεζας, σπούδασε Θεολογία στη Χάλκη, προοριζόμενος για τον ιερατικό κλάδο. Άλλαξε όμως γνώμη και στάλθηκε διδάσκαλος στην Τούλτσα της Ρουμανίας και στο Πισοδέρι της Φλώρινας, όπου αναμείχθηκε στο Μακεδονικό αγώνα. Επανεκλέχθηκε Βουλευτής άλλη μια φορά το 1920 και μετά τη μικρασιατική καταστροφή (1922) διορίστηκε πάλι Δήμαρχος Πρέβεζας. Εκλέχθηκε επίσης Δήμαρχος

στις εκλογές του Οκτωβρίου 1925 και άσκησε τα καθήκοντά του μέχρι το 1929. Το έτος αυτό δεν εκλέχθηκε Γερουσιαστής και μετά διορίσθηκε Νομάρχης Ηλείας, Φλώρινας και Κεφαλληνίας. Επανεκλέχθηκε Δήμαρχος Πρέβεζας στις εκλογές του 1934 και έμεινε Δήμαρχος μέχρι τις αρχές 1941. Έπειτα έφυγε στην Αθήνα όπου πέθανε στις 5 Απριλίου 1943 και

3) Ο Γεώργιος Γερογιάννης, σπουδασμένος στη Βιέννη ήταν άριστος γιατρός για την εποχή του και επανεκλέχτηκε Βουλευτής των Φιλελευθέρων το 1923 και το 1928 ενώ απέτυχε στις εκλογές του 1932. Η αιτία της αποτυχίας του, στις εκλογές του 1932, ήταν το γεγονός ότι πρωτοστάτησε στη βίαιη κατάληψη από το κράτος της περιουσίας των Ι. Μονών της Πρέβεζας και στην παράνομη παραχώρησή τους σε σχολικές εφορείες, καίτοι το Ν. Δ/γμα της 11-11-1927 (ΦΕΚ Α11/11/1927), εξαιρούσε την Ήπειρο της εφαρμογής των διατάξεων του ν. 2508/1920 και του Ν. Δ/τος 25 Φεβρ. 1926 (ΦΕΚ 4-3-1926), με βάση τις οποίες έγινε η κατάληψη. Η κατάληψη αυτή, που παράνομα συνεχίζεται, έγινε μόνο στην Πρέβεζα και όχι στην υπόλοιπη Ήπειρο, αφαίρεσε την περιουσία των Ι. Μονών της Πρέβεζας και συντέλεσε στο μαρasmus του μοναχισμού στην περιοχή μας για πενήντα περίπου χρόνια μέχρι το 1980, οπότε ανεβίωσε η Ι. Μονή Προφήτου Ηλιού. Παρά ταύτα ο Γ. Γερογιάννης ως Βουλευτής εργάσθηκε για την πληρωμή των μισθών των εφημερίων από το κράτος. Η σύζυγός του ήταν εξαδέλφη της Σοφίας Γεωργ. Παπανδρέου και η κόρη του, σύζυγος του στρατηγού και μετέπειτα Βουλευτή και Υπουργού Σπύρου Γεωργούλη (1890-1973). Ο Ελ. Βενιζέλος μετά την περιφανή εκλογική του νίκη που τον οδήγησε εκ νέου στην πρωθυπουργία, στις 10-8-1915, εξακολούθησε να επιμένει στις απόψεις του τις οποίες ενέκρινε ο ελληνικός λαός. Η διαφωνία Βασιλιά-Πρωθυπουργού συνεχίζεται, ο Βενιζέλος παραιτείται πάλι, τον διαδέχεται ο Αλ. Ζαΐμης (1855-1936) και αυτόν στις 25-10-1915 ο Στέφανος Σκουλούδης (1838-1928) που ως Πρωθυπουργός της εκλογής του Βασιλιά, διαλύει τη Βουλή και προκηρύσσει νέες εκλογές για τις 6 Δεκεμβρίου 1915.

Ο Ελ. Βενιζέλος και το κόμμα των Φιλελευθέρων απέχουν από τις εκλογές αυτές, αφού θεωρεί αντισυνταγματική τη διάλυση της Βουλής δύο φορές για την ίδια αιτία. Έτσι στην Πρέβεζα στις εκλογές αυτές, τις δεύτερες ύστερα από έξι μήνες κατέρχονται μόνο υποψήφιοι της Ηνωμένης Κυβερνητικής Παράταξης των Δ. Γούναρη, Δ. Ράλλη, Γ. Θεοτόκη, καθώς και ανεξάρτητοι υποψήφιοι που συμπαθούν αυτούς. Το κυβερνητικό ψηφοδέλτιο στην

Πρέβεζα έχει αρχηγό το λογοτέχνη Πύρρο Γιαννόπουλο-Ηπειρώτη, υιό του ονομαστού Πρεβεζάνου δημοσιογράφου Αγησιλάου Γιαννόπουλου-Ηπειρώτη (1857-1897) καθώς και τους ιατρό Αναστάσιο Κωλέτση, τον πρώτο ιατρό από την περιφέρεια του νομού και Αλή Βέν Ντίνο. Η εφημερίδα “Αθήναι” του Γ. Πώπ στο φύλλο της 23-11-1915 περιλαμβάνει την εξής ανακοίνωση: «Αγγέλεται τηλεγραφικώς εκ Πρεβέζης ότι συνεκροτήθη εκεί μεγάλη διαδήλωση υπέρ... της κυβερνήσεως. Εις τους διαδηλωτάς ωμίλησαν οι υποψήφιοι γενόμενοι αντικείμενο θερμών εκδηλώσεων υπό του λαού». Στις εκλογές αυτές που έγιναν με σφαιρίδιο ψήφισαν μόνο 3.373 εκλογείς, απέτυχε ο αρχηγός του κυβερνητικού συνδυασμού Πύρρος Γιαννόπουλος-Ηπειρώτης και εκλέχθηκαν Βουλευτές οι Αναστ. Κωλέτσης και Αλή Βένς Ντίνο καθώς και ο ανεξάρτητος, μουσουλμάνος το θρήσκευμα, Ραμίζ Μουσλής, χάρις στις ψήφους των μουσουλμάνων της περιοχής. Ο Αλή Βένς Ντίνο βγήκε για πρώτη φορά Βουλευτής σε ηλικία 25 ετών και ήταν πατέρας της εκλεκτής συμπολίτισσας Σαφέντ Μαυρομάτη, μουσουλμάνος το θρήσκευμα, από μεγάλη τουρκική οικογένεια. Ο πατέρας του Ρασήχ Ντίνο, ήταν πρόεδρος Οθωμανικού Δικαστηρίου και ο παπούς του Αμπετίν Ντίνο, διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και κυβερνήτης του Αρχιπελάγους των Δωδεκανήσων. Ήταν σκιτσογράφος και γελοιογράφος με σπουδές στην Κωνσταντινούπολη, στη Γαλλία, στη Γενεύη και στο Βέλγιο. Πολιτεύτηκε επίσης χωρίς να εκλεγεί στις εκλογές του 1926 και του 1932 με τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Κατά τον Αλέκο Λιδωρίκη ο Αλή Ντίνο ήταν πασίγνωστος τότε και αγαπημένος από την κοινωνία μας για τον καλόκαρδο χαρακτήρα του, για τη στοργή του προς τα νιάτα και για το χιούμορ του. Ήταν ο αγαπημένος της καλλιτεχνικής Αθήνας και έφυγε νωρίς, το 1938, σε ηλικία 48 ετών.

Στις ίδιες εκλογές του Δεκεμβρίου 1915 εκλέγεται Βουλευτής σε ηλικία 29 ετών και ένας δικηγόρος, ο Βασίλειος Πουτέτσης (1886-1956) πατέρας των συμπολιτών μας ιατρού Σπύρου Πουτέτση και Νικολάου Πουτέτση, ως Βουλευτής Αργυροκάστρου. Ο Β. Πουτέτσης από νεαρή ηλικία έζησε με το όνειρο της ενιαίας Ηπείρου και αγωνίσθηκε γι’ αυτή, χωρίς να διστάσει να έρθει σε ρήξη με τον Υπουργό της Κυβέρνησης της Αυτόνομης Β. Ηπείρου Μητροπολίτη Βελλάς Σπυρίδωνα (1873-1956), τον μετέπειτα Αρχιεπίσκοπο Αθηνών, για εντατικοποίηση του αγώνα. Μετά τη λήξη της βουλευτικής του θητείας, το 1917 διορίζεται Υποδιοικητής Φιλιατών και προσέφερε μεγάλες

υπηρεσίες στην περιοχή. Τη θητεία του αυτή θα εκτιμήσει ο Γενικός Διοικητής Ηπείρου Αριστείδης Στεργιάδης (1861-1950) που θα τον διορίσει γραμματέα του στην Αρμοστεία της Σμύρνης. Ο Β. Πουτέτσης ήταν ανιδιοτελής και χωρίς να έχει σκοπό να πολιτευτεί ξανά, θα αναμειχθεί στα κοινά της Πρέβεζας ως πρώτος Δήμαρχος Πρέβεζας μετά την απελευθέρωση (1945), ως πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου και ως μέλος διαφόρων συλλόγων και επιτροπών. Διέθετε ευθύ, τίμιο και ειλικρινή χαρακτήρα και άφησε μνήμη σεμνού δικηγόρου, που υπεράσπιζε με πάθος τις υποθέσεις του.

Η Βουλή 1915-1917 λόγω της αποχής των Φιλελεύθερων, ήταν η μόνη Βουλή, μέχρι το 1926 που είχε Βουλευτές Πρέβεζας μη βενιζελικούς, αφού ακόμη και στις εκλογές της 1-11-1920 όπου οι αντιβενιζελικοί θριάμβευαν σε ολόκληρη την Ελλάδα, η Πρέβεζα εξέλεξε και τους τρεις βουλευτές της Φιλελεύθερους, δηλαδή τους Δημήτριο Δαγκλή, Βασίλειο Μπάλκο και τον Παναγή Κοκκινάτο (1882-1959), ένα νέο πολιτικό, 38 ετών που πολιτεύεται για πρώτη φορά. Είναι υιός του Δημογέροντα (1907-1909) Γεράσιμου Κοκκινάτου, με λαμπρές σπουδές στη Σχολή Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Παρισίων, δημοσιογράφος και θα επανεκλεγεί Βουλευτής το 1923 και το 1936. Κατά τον Αθανάσιο Βασιλά, που τον νεκρολογεί τον Αύγουστο 1959 στο "Βήμα της Πρέβεζας", «ο Π. Κοκκινάτος ως Βουλευτής έδειξε την ανωτερότητά του, τον αλτρουϊσμό του και ένα πραγματικό χριστιανισμό. Εξυπηρετούσε κόσμο και κοσμάκη με ευχαρίστηση, χωρίς ίχνος υποκρισίας. Συνέβαινε πολλές φορές να μην είναι σε θέση να ικανοποιήσει ένα συμπολίτη, όμως δεν τον άφηνε έρμαιο στα κύματα της Αθήνας. Κάθε πρωί ο συμπολίτης που δεν του έγινε η δουλειά μετέβαινε στο ξενοδοχείο "Δελφοί" και εισέπραττε τα έξοδα της ημέρας του μέχρι τελειώσεως της δουλειάς του. Θυμάμαι κάποτε με το ζαχαροπλάστη συμπολίτη μας Γιάννη Καλομοίρη, που τον τοποθέτησε ως ζαχαροπλάστη στο εστιατόριο "Διεθνές". Όταν το βράδυ έκλεισαν, τον έβαλαν να σφουγγαρίσει το πάτωμα. Την άλλη μέρα παραπονέθηκε στον Παναγή για τη δουλειά που του έβαλε ο καταστηματαρχής. "Μην ξαναπάς Νάκο μου", του απάντησε ο Παναγής με καλοκάγαθο ύψος, "να περνάς κάθε ημέρα από το ξενοδοχείο μου". Και περνούσε ο Νάκος Καλομοίρης και εισέπραττε κάθε πρωί 50 δραχ. και διήρκεσε η γενναιοδωρία αυτή δύο μήνες».

Επίσης όταν έκαναν παρέα οι συμπολίτες μας, τακτικοί και έκτακτοι, σε κέντρα των Αθηνών, ουδείς άλλος επλήρωνε πλην του Παναγή. Τα συμπερά-

σματα που θα πρέπει να βγουν ανήκουν στον καθένα μας. Ο Παναγής Κοκκινάτος πέθανε πτωχός. Οι παλαιοί πολιτικοί εισέρχονταν πλούσιοι στην πολιτική και εξέρχονταν πτωχοί.

Στις ίδιες εκλογές του Νοεμβρίου του 1920, που και αυτές έγιναν με σφαιρίδια, στο αντίπαλο των Φιλελευθέρων ψηφοδέλτιο της Ηνωμένης Αντιπολίτευσης, του Δ. Γούναρη κ.λπ., που απέτυχε στην Πρέβεζα, υποψήφιοι ήταν ο αξ/κός ε.α. Νίκος Νικλάμπας, ο λογοτέχνης Πύρρος Γιαννόπουλος-Ηπειρώτης και ο Νίκος Μίλης.

Η διακυβέρνηση των Λαϊκών της περιόδου 1920-1922 που επέφερε τη μικρασιατική καταστροφή του Αυγούστου 1922, είχε ως συνέπεια τη διάλυση της Βουλής του 1920, την έκρηξη επανάστασης αξ/κών, με επικεφαλής τους συνταγματάρχες Στυλιανό Γονατά (1876-1966) Νικόλαο Πλαστήρα (1883-1953) και τον πλοίαρχο Δημ. Φωκά (1886-1966) και την προκήρυξη νέων εκλογών για το Δεκέμβριο του 1923.

Οι ζυμώσεις για την κατάρτιση των συνδυασμών στην Πρέβεζα ήταν έντονες και όπως αναγράφει "ΤΟ ΒΗΜΑ" των Αθηνών στο φύλλο του της 20-11-1923 «*δια τον καταρτισμόν του δημοκρατικού συνδυασμού Πρεβέζης συνεννοήθη χθες ο δημοκρατικός πολιτευτής Ιωάν. Κοκκινάτος δικηγόρος (αδελφός του πρώην Βουλευτή Παναγή Κοκκινάτου) μετά των κ.κ. Παπαναστασίου και Κονδύλη. Του συνδυασμού θα μετάσχει και ο πρώην Βουλευτής κ. Βασίλειος Μπάλκος*».

Τελικά ο Βασ. Μπάλκος δεν πολιτεύτηκε, αφού ήταν Δήμαρχος στην Πρέβεζα και δεν ήθελε να αφήσει τη θέση του. Η περιφέρεια Πρέβεζας στις εκλογές αυτές, επειδή η Βουλή ήταν Αναθεωρητική, εξέλεξε πέντε βουλευτές. Ο Ελ. Βενιζέλος ήταν στο εξωτερικό. Όμως οι φίλοι του στην Πρέβεζα έθεσαν την υποψηφιότητά του στην εκλογική περιφέρεια Πρέβεζας. Έτσι με βάση τα αποτελέσματα των εκλογών αυτών πρώτος σε ψήφους ήλθε ο Ελ. Βενιζέλος που εκλέχτηκε πανηγυρικά Βουλευτής Πρέβεζας. Δεύτερος Βουλευτής εκλέχθηκε ο συντ/ρχης Θεόδωρος Χαβίνης που έθεσε υποψηφιότητα για πρώτη φορά στην Πρέβεζα, διότι ως στρατοδίκης στη δίκη των Έξι, που είχε ως αποτέλεσμα την καταδίκη σε θάνατο και την εκτέλεση του πρώην Πρωθυπουργού Νικ. Στράτου (1872-1922), από την Αμφιλοχία, διέβλεψε ότι δεν ήταν δυνατή η υποψηφιότητά του στην γενέθλια γη. Τρίτος Βουλευτής εκλέχθηκε ο τραπεζικός Ανδρέας Σκέφερης (1887-1949), υιός του δημογέροντα (1889-1892) και υποπροξένου της Ρωσίας Δημητρίου Σκέφερη

και αδελφός του μετέπειτα (1956) Υφυπουργού Εξωτερικών Περικλή Σκέφερη (1884-1970). Ήταν ένας αριστοκράτης της πολιτικής, που ως Βουλευτής διακρίθηκε για την εντιμότητά του, για τις προσπάθειές του για τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του νομού και για την αδιαφορία του σε προσωπικές εξυπηρετήσεις συμφερόντων.

Τέταρτος Βουλευτής εκλέχθηκε ο ιατρός Γεώργιος Γερογιάννης και πέμπτος Βουλευτής ο Παναγής Κοκκινάτος. Ο Ελ. Βενιζέλος προτίμησε να κρατήσει την έδρα του Βουλευτή Αθηνών-Πειραιώς και στη θέση του εκλέχθηκε ο πρώτος αναπληρωματικός Δημήτριος Δαγκλής. Στις εκλογές αυτές για λίγες ψήφους δεν κατόρθωσε να εκλεγεί ο κτηματίας Λεωνίδας Τσιόκος (1891-1941).

Έτσι η Πρέβεζα έχει το προνόμιο να έχει εκλέξει Βουλευτή της το μεγάλο Έλληνα πολιτικό Ελευθέριο Βενιζέλο, αυτόν που έκανε πραγματικότητα την Ελλάδα των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών. Το γεγονός αυτό δεν είναι ευρύτερα γνωστό στην Πρέβεζα, γι' αυτό εδώ θα πρέπει να κάνω μία πρόταση για τον Πολιτιστικό Σύλλογο: Να αξιώσει να συμπληρωθεί η επιγραφή στο άγαλμα του Ελ. Βενιζέλου στην παραλία της Πρέβεζας και να αναγραφεί κάτω από το όνομά του η φράση: «εκλεγμένος Βουλευτής Πρέβεζας 1923». Η αναγραφή αυτή είναι μία ελάχιστη τιμή στο μεγάλο Έλληνα και θα συμβολίζει το μεγάλο δεσμό των Πρεβεζάνων με τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Όμως οι εκλογές της 7 Νοεμβρίου 1926 που θα επακολουθήσουν, θα αλλάξουν το πολιτικό σκηνικό. Οι νομοί Πρέβεζας και Άρτας και οι επαρχίες Βάλτου και Λευκάδας, θα αποτελέσουν πλέον μία εκλογική περιφέρεια και έτσι θα διαφοροποιηθεί η κυριαρχία των Φιλελευθέρων στην Πρέβεζα. Η νέα περιφέρεια εκλέγει έξι Βουλευτές. Στις εκλογές αυτές ψήφισαν 20.340 εκλογείς. Κυρίαρχο στην περιφέρεια Πρέβεζας, Άρτας και Λευκάδας έρχεται το νέο κόμμα των Ελευθεροφρόνων του Ιωάννη Μεταξά (1871-1941) που λαμβάνει το 40,77% των ψήφων και εκλέγει τρεις Βουλευτές 1) τον κτηματία Λεωνίδα Τσιόκο, που εκλέγεται για πρώτη φορά Βουλευτής (είναι 35 ετών) και θα επανεκλεγεί Βουλευτής με το Λαϊκό Κόμμα του Παναγή Τσαλδάρη (1868-1936) (1932, 1933, 1935 και 1936, δηλαδή σε όλες τις προπολεμικές εκλογές πλην της περιόδου 1928-32) (ο Λεων. Τσιόκος θα ορκισθεί και Υπουργός Ηπείρου στην Κυβέρνηση Παναγή Τσαλδάρη στις 19-7-1935), 2) το δικηγόρο Αριστοτέλη Βαλαωρίτη (1892-1960), εγγονό του μεγάλου Λευκάδιου ποιητή Αριστοτέλη Βαλαωρίτη, που θα γίνει αργότερα Υφυπουργός

γός Οικονομικών στις Κυβερνήσεις Κων/νου Δεμερτζή (1876-1936) και Ιωάννη Μεταξά και θα καταπλήξει, αφού καίτοι προσωπικός φίλος του Ιωάννη Μεταξά, θα αρνηθεί να υπογράψει το Β. Δ/γμα της 4ης Αυγούστου 1936 για την κήρυξη της δικτατορίας και θα παραιτηθεί από Υπουργός και 3) το δικηγόρο Κων/νο Καλκάνη (1885-1961) από τη Λευκάδα.

Η Ένωση Φιλελεύθερων έλαβε το 20,23% των ψήφων και εξέλεξε Βουλευτή τον αρχίατρο Γεώργιο Μπανιά (1886-1975), ενώ το πρωτοεμφανιζόμενο, λόγω του αγροτικού χαρακτήρα της περιφέρειας, Αγροτικό κόμμα του Αλέξανδρου Μυλωνά (1881-1967) εξέλεξε δύο Βουλευτές, τον Θεόδωρο Χαβίνη, για τον οποίο θα γίνει ειδικός λόγος παρακάτω, και το δικηγόρο Μάρκο Τσαρλαμπά (1894-1964), που θα επανεκλεγεί Βουλευτής το 1928 και το 1932.

Εδώ πρέπει να τονίσω τα ακόλουθα, για να απαντήσω σε ανιστόρητες θέσεις από το εξωτερικό. Στις εκλογές του 1926 πολιτεύτηκε με αυτοτελή συνδυασμό και το κόμμα της Τσαμουριάς που έλαβε 517 ψήφους επί 20.340 ψηφισάντων, δηλαδή το 2,56% των ψήφων και το αποτέλεσμα αυτό δείχνει το μικρό και ασήμαντο αριθμό των Τουρκαλβανών στην περιοχή.

Οι επόμενες εκλογές θα γίνουν δύο χρόνια μετά, στις 19 Αυγούστου 1928, με πλειοψηφικό σύστημα και στην εκλογική περιφέρεια Πρέβεζας και οι τρεις Βουλευτές που εκλέγονται ανήκουν στο κόμμα των Φιλελεύθερων. Είναι α) ο δικηγόρος Ιωάννης Κοκκινάτος (1890-1966), β) ο στρατηγός Θεόδωρος Χαβίνης και γ) ο ιατρός Γεώργιος Γερογιάννης. Το επόμενο έτος 1929 για τη μία έδρα της Γερουσίας θα εκλεγεί Γερουσιαστής Πρέβεζας και Λευκάδας ο Φιλελεύθερος Γεράσιμος Σολδάτος από τη Λευκάδα, φίλος του Ανδρέα Μιχαλακόπουλου (1876-1938).

Με τη λήξη της χρυσής τετραετίας του βενιζελισμού (1928-1932) στις εκλογές της 25 Σεπτεμβρίου 1932 οι νομοί Πρέβεζας και Άρτας και η Λευκάδα θα αποτελέσουν πάλι μία περιφέρεια, που θα εκλέξει έξι Βουλευτές, τρεις του Λαϊκού κόμματος (Κων/νο Καλκάνη, Κων/νο Οικονομίδη ιατρό από την Άρτα και Λεωνίδα Τσιόκο) δύο των Φιλελευθέρων, τους Θεόδωρο Χαβίνη και Μάρκο Τσαρλαμπά και ένα Αγροτικό, τον Πέτρο Γαρουφαλιά (1901-1984), ένα νέο πολιτικό από την Άρτα, που εκλέγεται για πρώτη φορά Βουλευτής σε ηλικία 31 ετών. Από αυτούς στις επόμενες εκλογές που θα γίνουν ύστερα από πέντε περίπου μήνες, στις 5 Μαρτίου 1933, θα εκλεγούν Βουλευτές Πρέβεζας, οι Θεόδωρος Χαβίνης και Πέτρος Γαρουφαλιάς καθώς και ο Λαϊκός Λεωνίδας Τσιόκος.

Η Αριστερά πρωτοεμφανίζεται στην Ελληνική Βουλή το 1926, με δέκα βουλευτές, με το κόμμα Ενιαίο Μέτωπο Αγροτών και Εργατών και με εκπρόσωπο το Βουλευτή Σεραφείμ Μάξιμο (1884-1962), και στην Πρέβεζα στις επόμενες εκλογές του 1928, με υποψήφιο τον κομμουνιστή Πέτρο Πικρό που έλαβε το 1,81% των ψήφων. Θα εμφανιστεί πάλι στην Πρέβεζα στις εκλογές του 1932, με υποψήφιους τους Γεώργιο Πόλιο και Γεώργιο Ανδριόπουλο και θα λάβει το 1,14% των ψήφων, ενώ σε ολόκληρη την Ελλάδα έλαβε το 4,97% και δέκα έδρες στη Βουλή με εκπρόσωπο το Βουλευτή Στυλ. Σκλάβαινα (1907-1944).

Η επόμενη χρονιά, το 1933, είναι χρονιά αύξησης της δύναμης της Αριστεράς, που λαμβάνει στην Πρέβεζα το 2,79% των ψήφων χωρίς όμως να κατορθώσει να εκλέξει Βουλευτές στην επικράτεια. Στις εκλογές του 1935, με υποψήφιο τον Βασίλη Σαρδελή, θα λάβει το 1,51% των ψήφων και στις εκλογές του 1936 το 1,36% των ψήφων με υποψήφιους τους Χαράλαμπο Γκόντζο και Βασίλη Σαρδελή, ως υποψηφίους του Παλλαϊκού Μετώπου, που εξέλεξε στην υπόλοιπη χώρα δεκαπέντε Βουλευτές.

Θα σταθώ λίγο στην ατμόσφαιρα των εκλογών της 5 Μαρτίου 1933 στην Πρέβεζα, που αποτέλεσε μία εκλογική περιφέρεια. Όπως είναι γνωστό, το βράδυ των εκλογών, που διενήργησε η κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου, όταν φάνηκε ότι οι Λαϊκοί υπερτερούν των Φιλελευθέρων, ο Νικ. Πλαστήρας κινήθηκε να καταλάβει την εξουσία και κατέλαβε το Υπουργείο Στρατιωτικών.

Η έκρηξη του κινήματος, που κατεστάλη στις 6-3-1933, έγινε καθυστερημένα γνωστή στην Πρέβεζα, και η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» στο φύλλο της 8-3-1933 αναγράφει την εξής ανταπόκριση: «7/3/1933. Εγνώσθη απόψε ενταύθα ότι οι επιτυχόντες κατά τας προχθεσινάς εκλογάς βουλευταί του νομού μας Χαβίνης και Γαρουφαλιάς άμα ως επληροφορήθησαν την κήρυξιν της μακαρία τη λήξην δικτατορίας ετπλεγράφησαν εις τον αρχιστασιαστήν δηλώσαντες ότι τάσσονται παρά το πλευρόν του και ότι ο λαός της Πρεβέζης αναμένει εις τας διαταγάς του». Στο φύλλο δε της 11-3-1933 της ίδιας εφημερίδας, δημοσιεύεται και μια καταγγελία: «Πάργα 10 Μαρτίου. Καταγγέλω ενώπιον της Κυβερνήσεως και του ελληνικού λαού τον Βουλευτήν Πρεβέζης κ. Θεόδ. Χαβίνην προκαλέσαντα την δην τρέχοντος τους νομοταγείς πολίτας της Πάργας εις επανάστασιν κατά της νομίμου εξουσίας δια του υπ. αρ. 408 τηλεγραφήματός του εκ Πρεβέζης, έχοντος ούτω Την πράξιν ταύτην, κολαζομένην παρά του κοινού ποινικού δικαίου, κατήγγειλα και εις τον Εισαγγελέα

Πρεβέζης. Στέλιος Μπούτης Δικηγόρος» (πρόκειται για τον μετέπειτα Εισαγγελέα της υπόθεσης Λαμπράκη).

Με την καταστολή του κινήματος και το σχηματισμό της Κυβέρνησης Παναγή Τσαλδάρη, στο φύλλο της 12-3-1933 της «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ» περιέχεται ονομαστικό συγχαρητήριο τηλεγράφημα 108 πολιτών της Πρέβεζας στο νέο Πρωθυπουργό. Το τηλεγράφημα μεταξύ άλλων υπογράφουν οι Δημήτριος Αλέπαντος, Γεώργιος Αναγνωστόπουλος, Στέφανος Δόνος, Κων/νος Κραψίτης, Κων/νος Κοψιδάς, Αλέξανδρος Κοκκώτης, Χρήστος Γερογιάννης, Σπυρίδων Τραυλός, Χρήστος Λογοθέτης και άλλοι, όπως οι Εβραίοι το θρήσκευμα Πρεβεζάνοι Μποχώρ Μάτσας, Αβραάμ Γκανής, Σολομών Γκανής, Σίμος Μάτσας, Ιωσήφ Ασκιντζής και Δαυΐδ Μάτσας.

Αντίθετα το ήρεμο κλίμα των εκλογών αυτών στην Πρέβεζα περιγράφει σε τηλεγράφημα ο νέος κυβερνητικός Βουλευτής Λεωνίδας Τσιόκος στην ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (φύλλο 18-3-1933) κατά το οποίο: *«τόσον η προεκλογική όσον και η μετεκλογική στάσις του Νομάρχου κ. Λέκκα υπήρξεν ανωτέρα παντός ψόγου, τιμώσα εμφάνισιν ελληνικής διοικήσεως και είναι αξία εξάρσεως»*.

Η κυβέρνηση Π. Τσαλδάρη θα διοικήσει τη χώρα για δύο χρόνια και στις εκλογές της 9 Ιουνίου 1935, από τις οποίες απείχαν οι Φιλελεύθεροι, λόγω μη αποδοχής εγγυήσεων άφογης διενέργειάς τους, θα εκλεγούν και οι τέσσερις Βουλευτές Πρέβεζας και Λευκάδας Λαϊκοί, οι Κων/νος Καλκάνης, Λεωνίδας Τσιόκος, ο δικηγόρος Απόστολος Κοντογιάννης (1899-1986) και ο ιατρός Πέτρος Φίλιππας-Πανάγου (1859-1935) από τη Λευκάδα.

Οι εκλογές αυτές, είναι οι προτελευταίες της προπολεμικής περιόδου, αφού στις τελευταίες, της 26 Ιανουαρίου 1936, εκλέγονται Βουλευτές Πρέβεζας οι Φιλελεύθεροι Θεόδωρος Χαβίνης και Παναγής Κοκκινάτος, ο Αγροτικός Πέτρος Γαρουφαλιάς, ο Λαϊκός Λεωνίδας Τσιόκος και ο Κων/νος Καλκάνης του κόμματος του Γ. Κονδύλη.

Με τις εκλογές αυτές κλείνει η αυλαία της εποχής του μεσοπολέμου, αφού οι νέες εκλογές θα γίνουν δέκα χρόνια αργότερα, το 1946, και κλείνει μία περίοδος, που διακρίνεται από πολιτικούς με βαθειά συναίσθηση του καθήκοντος και προσφοράς, από πολιτικούς που έφυγαν πτωχότεροι από το Κοινοβούλιο.

Τελειώνοντας θα τιμήσω λίγο περισσότερο από τους πολιτικούς του μεσοπολέμου το στρατηγό Θεόδωρο Χαβίνη που διακρίθηκε την περίοδο αυτή.

Ο Θεόδωρος Χαβίνης γεννήθηκε το 1886 στο Μαχαλά Αιτωλ/νίας και φοίτησε στη Σχολή Ευελπίδων από την οποία αποφοίτησε ως ανθ/γός Πυρ/κού το 1907. Έλαβε μέρος στους πολέμους 1912-1913 και ιδίως στη μάχη της Νικόπολης. Ακολούθησε τον Ελ. Βενιζέλο στο κίνημα της Εθνικής Άμυνας στη Θεσσαλονίκη το 1916, ενώ το 1922 έλαβε μέρος στην Επανάσταση Γονατά - Πλαστήρα. Ήταν μέλος του Έκτακτου Στρατοδικείου που κατεδίκασε σε θάνατο τους έξι υπαίτιους της μικρασιατικής καταστροφής. Στη συνέχεια ακολούθησε πολιτική σταδιοδρομία, θα εκλεγεί βουλευτής Πρέβεζας δέκα φορές από το 1923 μέχρι το 1956, εκτός των εκλογών 1935 και 1946.

Διετέλεσε επίσης: 1) Υπουργός Στρατιωτικών στην κυβέρνηση Ελ. Βενιζέλου από 5-6-1932 μέχρι 4-11-1932, 2) Υπουργός Δημοσίων Έργων και Εσωτερικών στην κυβέρνηση Θεμιστοκλή Σοφούλη το 1945 και είναι μοναδικό παράδειγμα υπουργού που διενήργησε τις εκλογές του 1946 ως Υπουργός Εσωτερικών χωρίς να εκλεγεί Βουλευτής. 3) Υπουργός Δημοσίων Έργων και Οικισμού στην κυβέρνηση Σοφοκλή Βενιζέλου από 24-3-1950 μέχρι 15-4-1950, 4) Υπουργός Δημοσίων Έργων στις δύο κυβερνήσεις Ν. Πλαστήρα α) από 15-4-50 μέχρι 21-8-1950 και β) από 27-10-1951 μέχρι 19-3-1952.

Στις εκλογές του 1958 απέτυχε να εκλεγεί και το γεγονός αυτό δεν τον εμποδίζει να αναλάβει συναρχηγός του Κόμματος Φιλελευθέρων, μαζί με τους Γεώργ. Παναδρέου (1888-1968) και Σοφοκλή Βενιζέλο (1892-1964). Πέθανε αιφνίδια στην Αθήνα στις 3-2-1960, σε ηλικία 74 ετών. Έτσι η Πρέβεζα στερήθηκε της συμμετοχής του στον μετέπειτα ανένδοτο αγώνα που οδήγησε τη δημοκρατική παράταξη στην εξουσία. Από την πολιτική δεν απόκτησε κανένα περιουσιακό στοιχείο, παρά μόνο την εντιμότητα, που τον συντρόφευε στην πολυτάραχη στρατιωτική και πολιτική σταδιοδρομία του. Δεν απόκτησε οικογένεια και, όπως μου διηγήθηκε η ανεψιά μου, κόρη του αδελφού του, Βησσαρία Χαβίνη, σύζυγος του πρώτου εξαδέλφου του πατέρα μου, οδοντιάτρου Γερασίμου Κάτσενου, που διέμενε στην Αμφιλοχία, ο στρατηγός εστερείτο ιδιόκτητης οικίας και διέμενε σε ξενοδοχείο στην οδό Κοραή, στην Αθήνα. Την ημέρα του θανάτου του βρέθηκε ως μόνο περιουσιακό στοιχείο στην τσέπη του παντελονιού του η σύνταξή του, του μηνός Φεβρουαρίου, που είχε προεισπράξει. Τα αναφέρω σαν χρήσιμη υπόμνηση γι' αυτούς που επιθυμούν να ασχοληθούν με τα κοινά.

Η παρουσία του Θεόδωρου Χαβίνη ως Βουλευτή στη Βουλή ήταν επιβλη-

τική, οι αγορεύσεις του μνημειώδεις και επίκαιρες, ακόμη και στη σημερινή πραγματικότητα. Αναφέρω λίγα αποσπάσματα από τέσσερες σημαντικότερες αγορεύσεις του:

1) Βουλή, συνεδρίαση 13-2-1958, ο Θ. Χαβίνης αναφέρει για την πόλη των Αθηνών τα ακόλουθα:

«Κύριοι βουλευταί η πόλις των Αθηνών, ως πρωτεύουσα του ελληνικού έθνους θα έπρεπε να είναι ανταξία του ιστορικού της μεγαλείου.

Δυστυχώς η εμφάνισις της πόλεως των Αθηνών είναι αθλιεστάτη. Όταν το 1918, αν δεν απατώμαι, ο Ελευθέριος Βενιζέλος εκάλεσε τον μεγάλο πολεοδόμον Εμπάρ να είπη την γνώμην του, πώς πρέπει να γίνη το σχέδιον της πόλεως των Αθηνών, ο Εμπάρ, αφού περιήλθε την πόλιν, ανήλθεν εις την Ακρόπολιν, εις τον Λυκαβηπτόν κ.λπ., απήντησε εις τον Ελευθέριον Βενιζέλον: “Κύριε Πρόεδρε αι Αθήναι δεν είναι δυνατόν να γίνουν πόλις. Είναι αξιοθρήνητον άθροισμα συνοικισμών”. Αυτή είναι η φράσις του. Και πράγματι κύριε Πρόεδρε μετά την συρροήν τόσων προσφύγων και μετά την συρροήν τόσου κόσμου η πόλις των Αθηνών έλαβε τεραστίαν έκτασιν. Είναι απόλυτος ανάγκη να δημιουργηθεί εις πυρήν εις το κέντρον της πόλεως το οποίον να παρουσιάζη τας Αθήνας ως πρωτεύουσαν του ελληνικού έθνους και να ληφθούν αυστηρά μέτρα ανοικοδομήσεως εντός της περιφερείας αυτής σύμφωνα με το σχέδιον πόλεως...

Σήμερον όλαι αι νέαι κατοικίαι αντί να ομορφύνουν την πόλιν, Κύριε Πρόεδρε, την ασχημίζουν. Τούτο είναι σφάλμα του Κράτους διότι η πολεοδομική επιτροπή, έπρεπε να επεμβαίη, να μη εγκρίνη την ανοικοδόμησιν μιας οικοδομής αν δεν έχει αρχιτεκτονικήν καλλονήν... Είναι απόλυτος ανάγκη η πολεοδομική υπηρεσία να μη δίδη άδειαν ανεγέρσεως μιας οικοδομής, εις το κέντρον τουλάχιστον της πόλεως, αν εξωτερικώς δεν είναι εμφανίσιμος η οικοδομή και δεν έχει αρχιτεκτονικήν καλλονήν...»

2) Βουλή, συνεδρίαση 9-4-1956, ο Θ. Χαβίνης αναφέρει για τη μεσαιά αστική τάξη τα ακόλουθα:

«Ο κ. συνάδελφος είπεν ότι χάρις εις την αναλογικήν μετά την αποχώρησιν του Ελευθερίου Βενιζέλου εκ της πολιτικής εδημιουργήθησαν πολλά κόμματα. Δεν είναι η αναλογική, κύριε συνάδελφε, η οποία εδημιούργησε τα πολλά κόμματα, αλλά είναι το γεγονός ότι υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο συνεκεντρώθησαν όλα τα ικανά στοιχεία του τόπου, τόσα πολλά ώστε να τροφοδοτήσουν και τον Συναγερμόν. Η επανάστασις του 1909 έφερεν εις την επι-

φάνειαν την μεσαίαν αστικήν τάξιν, η οποία περιείχε όλα τα ικανά στοιχεία του τόπου, τα οποία υπό τον Ελευθέριο Βενιζέλο οδήγησαν την Ελλάδα...»

3) Βουλή, συνεδρίαση 13-2-1953, ο Θ. Χαβίνης αναφέρει για τη συμμετοχή της Ελλάδας στο σύμφωνο του ΝΑΤΟ τα ακόλουθα:

«Ως προς τον τύπον του συναφθησομένου συμφώνου, κύριε Πρόεδρε, θέλω να ελπίζωμεν ότι η κυβέρνηση θα αναμετρήσει μετά μεγάλης προσοχής τις περιστάσεις και θα προκρίνη τον τύπον εκείνου του συμφώνου ο οποίος θα εξασφαλίση τον απόλυτον σεβασμόν των υποχρεώσεων των προκυπτουσών εκ της συμμετοχής μας εις το ΝΑΤΟ και την πληρεστέραν δυνατήν κατοχύρωσιν της ειρήνης και της ασφαλείας του κόσμου, δια την οποίαν και μόνον ενδιαφερόμεθα. Ελπίζομεν επίσης ότι η κυβέρνηση προτού συνάψη το σύμφωνον, θα θελήσῃ να εφαρμόσῃ μίαν αρχήν, την οποίαν ο Ελευθέριος Βενιζέλος από το 1928 ενεκαινίασε. Θα θελήσῃ να καταστήσῃ γνωστός εις την αντιπολίτευσιν τας γνώμας της και να ακούσῃ και της αντιπολιτεύσεως τις απόψεις, προκειμένου περί ενός τόσο σοβαροῦ θέματος» και

4) Βουλή, συνεδρίαση 28-1-1955, ο Θ. Χαβίνης, διορατικός πάντοτε, κάνει μέσα στη Βουλή ένα βήμα για την εθνική συμφιλίωση μετά τον εμφύλιον πόλεμο, με τις ακόλουθες επισημάνσεις του για τις αριστερές οργανώσεις:

«Δεν είναι ανάγκη να συζητήσωμεν περί της δράσεως αυτών των οργανώσεων. Ας τα αφήσωμεν αυτά δια τον ιστορικόν του μέλλοντος διότι δεν πρέπει να λησμονώμεν ότι παιδιά μικρά ενετάχθησαν εις όλας τας οργανώσεις. Ποίος πταίει δι' όλην αυτήν την κατάστασιν; Θα μου επιτρέψῃτε κ.κ. Βουλευταί να σας αναφέρω τι ελέχθη εις την Γαλλικὴν Γερουσίαν μετά το 1870 από τον Βίκτωρα Ουγκώ. Όπως ενθυμείσθε, μετά την ήτταν της Γαλλίας, το 1870 έγινε κομμουνιστική κίνησις. Έγιναν διώξεις, έγιναν φόνοι, έγιναν δίκαι, καταδίκαι και εγέμισαν αι φυλακαί από καταδίκους.

Εγεννήθη τότε το ζήτημα εάν θα δοθῇ χάρις ή όχι. Ο Βίκτωρ Ουγκώ ανήλθεν εις το βήμα και αφού εξιστόρησεν όλα τα γεγονότα είπεν: “Κύριοι Γερουσιασταί διεπράχθη ένα μεγάλο σφάλμα. Ποίος το διέπραξε; Το διεπράξαμεν όλοι και ουδείς”».

Κυρίες και Κύριοι, αυτοί ήταν οι πολιτικοί της Πρέβεζας του Μεσοπολέμου, έντιμοι, δημοκρατικοί και υπερασπιστές των δικαίων της περιοχής τους, μία ζωντανή παρακαταθήκη για όλους εμάς τους επιγενόμενους.

Σας ευχαριστώ.